

Список використаних джерел

8. Бахновська І.П. Асоціальна поведінка особи як суспільна проблема становлення надійної особи // Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО. Випуск 30. Том 1. 2015.
9. Дуткевич Т.В. Особливості організації психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. Випуск 24. 2014.
10. Димитров А.В. Основы пенитенциарной психологии / А.В. Димитров, В.П. Сафронов. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т, 2003. – 176 с.
11. Мартенко О.Л., Павлишин О.В. Взаємозв'язок мислення, свідомості та мови в концепціях античних мислителів // Юридична психологія. – 2019. – № 2 (25). – С. 31–38. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.31>.
12. Кравець В. М., Павлишин О. В. Проблеми і перспективи розвитку правової культури та її значення для вищої юридичної освіти в Україні / В. М. Кравець, О. В. Павлишин // Вища освіта України. – Додаток 4, том VII (25). – 2010. – С. 314–321; Павлишин О. В., Кравець В. М. Виховання національної свідомості та розвиток теоретичного світогляду як завдання української правової освіти // Митна справа. – 2011. – № 2 (74). – Частина 2. – С. 172–176.

Марчак Віталій Ярославович,
заступник голови Чернівецького
апеляційного суду, доктор юридичних наук,
професор

СУДОВА РЕФОРМА НА БУКОВИНІ В УМОВАХ ОПТИМІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ СУДІВ

26 травня 2020 року Президент України підписав Указ «Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік». Зокрема, серед пріоритетних завдань визначено стратегічну мету – діяльність судових, правоохоронних органів і кримінально-виконавчих установ ґрунтується на принципах верховенства права. Встановлено ціль – незалежна, ефективна, доступна та відповідальна судова влада, якій довіряє суспільство. Метою досягнення вказаної цілі визначено забезпечення початку діяльності окружних судів (кінцевий термін виконання – 2020 рік).

17 липня 2020 року Верховна Рада України ухвалила Постанову № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її опублікування. Згідно цієї постанови на території Чернівецької області за новим адміністративно-територіальним поділом повинно бути 3 райони замість 11. Відповідно до ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», судоустрій

будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Логічно було б припустити, що кількість загальних місцевих судів на Буковині повинна бути приведена до кількості новостворених районів, тобто замість існуючих 15 (11 районних та 4 міських) до 3. Таке укрупнення судів є дискусійним з погляду його ефективності в аспекті доступності правосуддя та оптимізації видатків державного бюджету.

Серед дійсних причин проведення укрупнення судів обговорюють проблеми з нестачею суддів. Адже, об'єднавши кілька місцевих судів, в яких працює по два-три судді, формально простіше сформулювати склад суду для розгляду тієї чи іншої справи. До того ж у такому разі скорочується апарат судів, що суттєво зекономить бюджетні кошти на оплату праці суддям і працівникам суду.

Отже, з якими проблемами може зіштовхнутися дана судова реформа, враховуючи той факт, що переважна більшість справ розглядається саме місцевими судами загальної юрисдикції, чи буде вона ефективною та зручною для громадян та чи стануть більше довіряти мешканці Буковини «реформованим» судам.

Так, в даний час на Буковині діє 15 місцевих судів загальної юрисдикції на тих же територіях та з тим же штатним розписом. Більш того, не припинена діяльність трьох районних судів міста Чернівців, ліквідованих за часів проведення судової реформи 2017 року, не розпочата діяльність міського Чернівецького окружного суду, створеного у ті ж часи (а сьогодні такий суд взагалі не зможе діяти, бо не відповідає новому територіальному поділу). Проте він залишається юридично зареєстрованим. Це питання викликає певну правову невизначеність.

Рада суддів України (РСУ) переконує, що під час оптимізації місцевих судів у першу чергу слід визначити таку штатну чисельність суддів, яка дозволяла б розглядати наявну кількість судових справ у розумні строки та з дотриманням процесуального законодавства. І, звичайно, вжити заходів щодо заповнення вакантних посад суддів. Одночасно слід вживати заходів, з попередження масового звільнення працівників апаратів судів, шляхом переведення останніх до новоутворених судів. Згідно розісланого РСУ листа, місцеві суди працюють в попередньому режимі до відповідних змін в законодавстві.

Отже, якщо при новому районуванні Чернівецької області судова система залишиться старою, виникнуть проблеми з територіальною підсудністю, оскільки на території одного новоствореного району залишаться функціонувати одночасно декілька «старих» судів, і в різних районах буде їх різна кількість. У Вижицькому районі – 2 загальних місцевих суди (Вижицький та Путильський районні), у Дністровському районі – 4 загальних місцевих суди (Кельменецький, Сокирянський, Хотинський районні та Новодністровський міський), у Чернівецькому районі – 9 загальних місцевих судів (Герцаївський, Глибоцький, Заставнівський, Кіцманський, Новоселицький, Сторожинецький районні

та Шевченківський, Першотравневий і Садгірський районні міста Чернівців).

При цьому більш ніж один суд на один новоутворений район законом не передбачено. Не передбачено їх створення і в об'єднаних територіальних громадах. Якщо ж станеться так, що територію одного старого району розділять між декількома новими, то проблема з підсудністю ще більш ускладниться. Оскільки місцевий суд, який діє за старими правилами буде вимушений здійснювати правосуддя між районами.

Зокрема, у деяких категоріях цивільних справ підсудність може визначатися за вибором позивача, тож недоброчесні позивачі з легкістю обиратимуть «правильний» суд з поміж кількох і при цьому не порушуватимуть закон.

При розгляді кримінальних проваджень є імовірність виникнення плутанини під час направлення їх до суду, зокрема проблеми з визначенням слідчих суддів та їх повноважень, внаслідок чого порушуватимуться строки тримання людини під вартою.

У справах про адміністративні правопорушення є ризики пропущення строків притягнення *до адміністративної відповідальності, доки будуть розбиратися з підсудністю.*

Безсумнівно, це може призвести до правової невизначеності у порядку обрання підсудності, зловживань процесуальними правами, рейдерських захоплень та виникнення корупційних ризиків.

Крім того, внаслідок реорганізації, ліквідації та створення судів виникають проблеми з процесуальним розглядом судових справ. Довготривалі справи доведеться розглядати заново, оскільки йдеться про утворення нового суду, нового складу суду, заміну колегій суддів, оновлення складу суду присяжних, внесення змін до програмного забезпечення (реєстри, системи діловодства) тощо. Законопроектів щодо забезпечення безперервності розгляду справ у випадку переведення судді до нової судової установи не існує. Імовірно, виникне проблема із залишками справ, які надходитимуть із ліквідованих судів.

Згідно щорічного звіту Європейської комісії ефективності правосуддя, створеної Комітетом Міністрів Ради Європи, в країнах Європи кількість професійних суддів у судах залежить та пропорційна кількості населення. Так, середньоевропейський рівень співвідношення судді/населення становить 1/5000. Крім того, в західноєвропейських країнах до правосуддя залучається велика кількість непрофесійних суддів.

В українських суддівських колах обговорюється можливість укрупнення судів із збереженням діючих у них суддів. Отже, якщо зберегти кількість діючих суддів та скоротити всі вакансії, то у майбутніх: Вижицькому районному суді працюватиме 5 суддів для обслуговування 90762 громадян, у Дністровському – 10 суддів для обслуговування 164063 громадян, у Чернівецькому – 48 суддів для обслуговування 646866 громадян.

Таким чином, у новостворених Вижиницькому районному суді пропорційне відношення кількості суддів до населення буде становити 1 до 18152, у Дністровському – 1 до 16406, у Чернівецькому – 1 до 13476. Вважаємо, що дане співвідношення не є оптимальним та не забезпечить якість і ефективність розгляду справ, доступність громадян до правосуддя і дотримання процесуальних строків.

Отже, до існуючих проблем у правосудді для досягнення європейських стандартів додається кадровий голод в місцевих судах. Він наявний як основна проблема сьогодні, так і нікуди не зникне при подальшому впровадженні судової реформи у зв'язку з оптимізацією судів. Добір або переведення суддів в нові суди заблоковані внаслідок розпуску Вищої кваліфікаційної комісії суддів та недостатності відповідних повноважень у Вищій ради правосуддя.

Окремою проблемою буде доступність до судів. Якщо створються та запрацюють окружні суди, то жителям віддалених населених пунктів, сіл та невеликих містечок доведеться доволі складно добиратися до місця розташування суду. Наслідками нововведень можуть стати невинуватені витрати часу та коштів громадян. Як наслідок, правосуддя не стає більш доступним. Крім того, невирішеною залишається і проблема функціонування ЄСІТС, що унеможливорює дистанційний доступ громадян до правосуддя.

Отже, Європейський суд з прав людини не раз вказував на те, що Європейська Конвенція з прав людини покладає на держави обов'язок організувати їх судові системи таким чином, щоб суди відповідали всім вимогам щодо безперешкодного доступу до правосуддя і розгляду судових справ у розумні строки, правової захищеності людей. Однак, на даному етапі реформування судової системи абсолютно відсутні чітке процесуальне законодавство, кадрове наповнення судів, зрозумілі критерії створення округів з урахуванням чисельності населення територій, що будуть об'єднуватися, відстані від планованого місцезнаходження суду до найвіддаленішої точки округу, наявності розгалуженого транспортного сполучення в межах округу, відсутність належного фінансування судової системи та якісного функціонування електронного судочинства, покриття швидкісним інтернетом, тощо. Ці проблеми є тотожними як для Буковини так і для України в цілому.

Список використаних джерел

1. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>.
2. Рада суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/>.
3. Чернівецька область. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.